

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glid., za pol leta 1 glid. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli. — Črtice o zdravoslovju. — Kvintilijanovi nazori o vzgoji značaja. — Jurij Mikl. † — Dopisi. — Razne stvari.

Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli.

Letošnje poročilo učiteljišča v Boleanu na Tirolskem prinaša spis „Der naturgeschichtliche Unterricht in der einclassigen Volksschule“. Ein Beitrag zur Methodik in der Naturgeschichte von J. Schreiner, k. k. Professor; — delo, ki zasluži, da se v glavnih točkah seznanimo z njim tudi slovensko učiteljstvo, prvič, ker zastopa in razvija gosp. pisatelj v njem najnovejša načela gledé metode prirodopisnega pouka v ljudski šoli, ker je temeljito in vseskozi zaiminivo, drugič, ker je g. pisatelj naš rojak in že znan po svojih spisih, priobčenih v „Kres“-u, knjigah „Matiče Slovenske itd.*)

Preidimo na spis sam. V uvodu k svojemu delu toži g. pisatelj, da se prirodopis v mnogih šolah (na Tirolskem) ali prav nič ne uči, ali pa tako uči (seveda ne samo na Tirolskem, tudi drugod), da ne vzbuja učencem ljubezni do prirode. To se mu zdi toliko bolj obžalovanja vredno, ker ima prirodopis, v šoli dobro razpravljan, veliko odgojevalno moč v nravno-verskem, formalnem in materijalnem oziru. Med vzroke slabega vspeha v prirodopisnem pouku šteje prvič učitelje, ki tam pa tu prirodopisa ne učé, izgovarjajoč se, da nimajo učnih pripomočkov, drugič učiteljišča, kjer se učitelji izobrazujejo; ti zavodi še sedaj pogrešajo dobrih knjig za nekatere prirodopisne stroke; prirodopisne šolske knjige zastopajo zastarela načela in se vse premalo ozirajo na noveje namere prirodopisnih preiskav; tretjič metodične knjige te stroke, v katerih se ne gleda dovolj na nižje organizovane ljudske šole, katerih je pa vendar največ.

V svoji metodični razpravi odgovarja potem g. pisatelj obširno na troje vprašanj: 1. koliko, 2. kaj, 3. kako naj se uči tvarina iz prirodopisa. Gledé na prvo vprašanje: Koliko? svari g. pisatelj pred preveliko obširnostjo; „preveč je sovražnik dobrega“, tukaj odločuje število ur katere so odmerjene temu predmetu. Kaj? je drugo vprašanje, katero mora imeti učitelj pred očmi, kadar odbira tvarino za prirodopisni pouk. Odbrana tvarina pa naj ima troje lastnosti: 1. da je pripravna za vzrejanje v nravno-nabožnem smislu (etična svrha tega pouka), 2. da je mogoče vzbujati duševne moči na njej (intelektuelna naloga), 3. da se more z njo vztrezati trjativu: otroci naj se seznanijo s tem, kar je za naobrazovanje v življenju najbolj potrebnega (praktična stran). Ljudska šola je

*) Spis izdal se je tudi v posebnem „ponatisu“ in se dobiva pri gosp. pisatelju.

v prvi vrsti vzgojevalnica, v drugi še le učilnica. Vkljub temu se v učenju prirodopisa (in realij sploh) na nja etično moč prav nič ali premalo gleda, samo drugima dvema tirjatvama (intelektuelni in praktični nalogi), včasih edino le slednji (praktični), vstreza dandanes prirodopisni pouk. Da reši šola v prirodopisnem pouku važno nalogo popolnejše, treba je toraj že pri odbiranju tvarine ozirati se na takšne prirodnine, katere se da do obilno v vzgojevalnem smislu porabiti. Naj navedem nekaj momentov, na katere se je po pisateljevem nasvetu posebno ozirati, da blaži prirodopisni pouk sree otrok: „Treba je le oči odpreti, da se kaj lepega vidi, bodi si list, evet, razcvetek, gozd, kraj, orjaški hrast, ali drobna alga. Kakšna harmonična sestava boj na cvetočem rožnem grmu, jeterniku, potočnici, v cvetu stoječem travniku, jesenskem gozdu itd. Glejte lilije na polju! Povem vam, da tudi Salomon v vsej svoji krasoti ni bil lepši od ene izmed teh“. (Vzbujenje čuta za lepo).

Z živim opazovanjem se pospešuje poetično-idejalno predočbovanje prirode. Da ima takšno predočbovanje v mišljenju priprostega naroda že svojo podlago, kažejo mnogi poetični zaznamki prirodnin, kakor: pastaričica, ribič (ptici); spominčica, ključek, zvonček, šmarnica, velikonočnica, binkoštnica, ozimica i. dr. Za poetično-idejalno predočbovanje se mnogokrat poda prilika pri opazovanju življenja živalij, zatoraj zahteva pisatelj, da se na to v prirodopisnem pouku bolj ozira. Ne utriplja li človeku radosti srce, ko nastopi pomlad s svojim petjem in na tisočero k novemu delovanju izbujenim življenjem? Kaj opevajo pesniki rajši od prirode, od kod dobivajo lepših podob svojim umotvorom kakor od narave? *) Ni-li tudi Gospod sam rad jemal poučne podobe iz narave? Parabola o sevcu, o dobrem semenu, ženfovem zrncu itd. **)

Prirodopisni pouk ima na nravnost otrokovo v dobrem smislu vpljivati. Tiho, modro in dobrotljivo varstvo božje v naravi mora sree učencevo ogreti. V vsaki živali, v vsaki rastlini mora spoznati živo bitje, stvar božjo, katera se svojega življenja veseli, kakor človek, in katero ima v velikem gospodarstvu narave izpolniti svojo nalogo. Tako pride spoštovanje do tujega življenja v otrokovo srce, sočutje do rastlin, živalij in ljudi se vzbudi ter vodi otroka voljo, da hoče in dela dobro.

Pouk v prirodopisu mora dalje najvišje izmed vseh čutenj, versko čutenje, vzbujati in krepiti. V zakonitosti prirodnih prikazni vidi otrok vladati božjo voljo, v njih spozna svojega nad vsem modrega in predobrotljivega Boga.

Tako postane njegova vera živa, razsvetlena in prosta temnih sanj in krivover; otrok spozna, da ne hodi po dolini solz, ampak po lepi zemlji, katero je ustvaril in tako modro uredil dobrotljivi Bog. Ni-li v spoznanju natančno urejenega in točnega kolovratenja, v spoznanju večnih nespremenljivih zakonov, neprenehane hotenja, delanja in tvorjenja; v spoznanju brezkončne mnogoličnosti v nezmernem velikem in drobnem, obilo verskih momentov? Ne vodi li spoznanje, da vse, kar je živega, mine, nekaj nespoznanega in neodkritega pa ostane, naravnoč do misli na večnega stvarnika? Ne sili li

*) Takšne umotvore, naj si bodo pesmi, opisi ali orisi je upletati v naravopisni pouk, ako so drugače primerni. Ocen.

**) Isto tako naj se porabijo na primernih mestih dotične poučne parabole.

spoznanje edinstvene prirode, v kateri se kaže človek v vsej svoji slabosti in odvisnosti, do verske ponižnosti in udanosti do stvarnika? Najlepši izgled, da je vspešno in koristno porabiti opazovanje prirode pri vzbujanju verskega interesa, dal nam je učitelj vseh učiteljev.

To so tedaj nekateri migljaji iz pisateljevega spisa, kako nam je urediti pouk v prirodopisu, da ne bo samo seznanjal s koristnimi prirodninami, ne le bistril um, temuč tudi ogreval in blažil sree otrokovo.

Tretje vprašanje, na katero odgovorja pisatelj v svojem delu je, kako? Tukaj označi ter oceni pred vsem metode, katere se danda nes rabijo pri učenju tega predmeta in sicer m o n o g r a f i č n o, pri kateri se popisujejo prirodna telesa brez vsakega ozira na sistematiko; drugič L ü b e n - j e v o, ki predpisuje, da se imajo za pouk odločene prirodnine urediti po koncentričnih krogih in ko so opisane, zbrati v manjše in večje skupine (sisteme), rode, rede, kroge, obore; tretjič najnovejšo M ö b i u s — J u n g e - j e v o, po kateri prirodopis ni več samo o p i s o v a l n a znanost, temuč veda, ki uči spoznavati nastanek, življenje in promin prirodnih teles, tedaj tako rekoč z g o d o v i n a prirodnin.

Junge (glavni učitelj v Kiel-u) sam označi v svoji prezanimivi knjigi „Der Dorfteich“ novo metodo ter piše: „Tukaj gre za to, da se učenec seznanj z življenjem v naravi; zategadel se nam je manje baviti s prirodnim popisovanjem (najmanje s sistematiko in terminologijo), kakor z zgodovino prirode (Naturgeschichte — Geschichte der Natur). Pri učencu ni gledati na to, koliko da ve v prirodopisu, temveč na stopinjo opaznosti na obdajajočo ga prirodo in na poznanje prirodnega življenja v glavnih potezah.

G. pisatelj prinaša potem prirodne zakone; na katere se je po Junge-ju zlasti ozirati pri učenju prirodopisa po njegovi metodi. Ti zakoni so:*)

1. Zakon fizijologične obstankuprimernosti (Gesetz der Erhaltungsmässigkeit). Način življenja, kraj bivanja in uredba telesa se med seboj ujemajo. Žolna pleza po drevju, zato ima za plezanje stvarjene noge in trd rep, na katerega se upira; s kljunom seka skorjo in les, kljun je zaradi tega podoben dolgi tesarski sekiri ali dletu, vratne mišice ima krepko razvite, da lahko vzdiga glavo in tolče z njo, kosti glave so debele in trdno med seboj vzraščene, da se pri nabijanju ne šibe, jezik visi na dolgih, prek glave položenih vilicah, je na koncu priostren, rožen in ima na strani kaveljce, da ga ptica lahko daleč ven potegne, ž njim ličinke globoko v lesu nabada ter ven vlačí. Slak ima tanko in šibko steblo, zato se vije in si išče po močnejih rastlinah podpore, ker mu plezanje po zemlji ne ugaja. Bršlen je vitke rasti, a košatega vrha; ker se ne more sam po koncu držati, pleza po pečevju in zidovju; v to svrhu pa ima posebne, nekakoršno koreninam podobne prijemalke itd.

2. Zakon organične harmonije. Vsako bitje, namreč vsaka prirodnina je ud celote. „Wie alles sich zum Ganzen webt, Eins in dem andern wirkt und lebt“. (Göthe). Kuna belica žre miši, podgane; te podjedajo določenim rastlinam korenine, da se preveč ne pomnožijo. Če bi kune (in drugih enako delajočih živalij) ne bilo, bi se drobne glodalke nerazmerno pomnožile ter določene

*) Kako si misli Junge te zakone v uporabi, pokazal je v knjigi „Der Dorfteich als Lebensgemeinschaft“. Lipsius & Tischler Kiel 1885. Cena 2 fl. 16 kr. To knjigo vsakemu učitelju toplo priporočamo.

rastline popolnoma ugonobile. Ako bi se pa kune (in druge v enakem smislu v gospodarstvu narave delajoče živali) preveč pomnožile, uničile bi male glodavke in določene rastline bi se na škodo drugih preveč pomnožile ter razširile. Še lepše kakor v navedenem slučaju se kaže takšna harmonija med žuželkami in rastlinstvom.

(Dalje prih.)

Črtice o zdravoslovju.

(Spisuje Simon Meglič.)

(Dalje.)

Ker pa nam je meso v slast in smo na nje vže toliko privajeni in ker imamo živalstvo za jed vstvarjeno in se ne moremo kar tako lahko od nje ločiti, vživali je bodemo tudi še v prihodnje. Le toliko sem hotel dokazati, da meso ni povsem izgledni živež in da nas predstoječe premišljevanje pripelje do zaključka, da zdravoslovna prava hranitba obstoji v vživanju večinoma rastlin.

Dovoljsem si na tem mestu govoriti o nekaterih živežih gledé njihove vrednosti.

Meso mora biti, da vstreže zdravoslovju, od zdrave, na prostem pasoče se govede, ali pa, ako se ono pita z deteljo, s travo, sè semenom in zrelim plodom; ne sme biti staro ter se mora dobro žvekati. Kuhano meso je skero brez vsake vrednosti ter obteži brez potrebe želodec. Tudi na pol surovo meso ne prija človeškemu organizmu. Jedina racijonalno zdravoslovna priprava je pečeno meso, ker se okoli mesa naredi skorja, katera vsa hranila v njem zadržuje. Uživa naj se zmirom z rastlinsko prikuho; ko bi meso samo užival, nastane trganje po udih in prouzroči čezmerno dušca v organizmu. Meso od divjačine uvrsti se zarad njegovih sestavnih delov najbližje volovskemu mesu in je jako lahko prebavljivo. Meso od kuretine je mlado tečno, staro in trdo pa težko prebavljivo. Svinjetina je surova laglje prebavljiva in bolj redivna kakor kuhana.

Mleko je bilo vže od pamtiveka kot jedno izmed najtečnših in najzdravejših jedil pripoznano in slavljeno. Arabci v pušavi, kateri skoro izklučljivo o mleku velblodov živé, dosežejo destikrat starost nad 100 let v izvrstnem zdravju. Mleko je najvažniša dijetetika za otroke, ker ima v sebi vse sestavine, katere zahteva človeški organizem v zgradbo trupla. Mleko je lahko prebavljivo ter posebno sposobno za bolehone, nežne, slabotne osebe, pa tudi takim, se nasvetuje, kateri mnogo sedijo ter duševno naporno delajo.

Jajca so sveža ali mehko kuhana, lahko prebavljiva in jako tečna jed; trdo kuhana ter s tolščo ali maslom pripravljena pa zamore le krepki in zdravi želodec brez težave prebavljati.

Najbolj zdravo in naravno jedilo za človeka pa je sadje, katero se zlasti otrokom ne more dosti priporočati. Popolnoma zdrav človek zamore jedino o sadju in vodi ravno tako živeti, kakor to stori erjaško-močni gorila. Zrelo, sočno in prijetno kiselkasto sadje je najboljše. Najbolj se priporočajo jabolka, smokve, hruške, grozdje, pomaranče in jagode. Koščičasto sadje je zarad obilosti sladorja dober živež. Zraven tega so pa tudi orehi in mandeljni

zarad njihove obilosti na beljakovini in tolšči jako priporočljiv živež, ako se s kruhom uživa. V mnogih družinah pa je na dnevnem redu, da se sadje po obedu uživa. To navado pa zdravoslovje ne more odobriti, ker sadje ni dražljivo ter ne vzbuja želodčeve živece k večjemu prebavljanju, kar n. pr. košček sira učini. Surovo sadje je po obedu le odveč, obteži želodec in napenja. Ravno tako so kot desert neomestni orehi, mandeljni, suhe rozine ali pa mastne torte.

Sočnati plodi: mošt, malinovec, citrone in ananas so posebno oživljajoče in zdrave pijače ter nadomestijo omamljive pijače. Najbolj zdrava in najboljša pijača pa je in ostane voda, in srečen je tisti, kateri se zamore od drugih dražljivih pijač otrestiti in svojo žejo s čisto studenčnico potolažiti. Sicer govorimo o „krepčalnem vinu“ in druge vrste pijač, a te nam ne dajo resnične moči, vendar pa vplivajo na živece, da čutimo moč; one tedaj samo vzbudijo moč, brez da bi jo nam dale. Požirek dobrega vina, dobre kave povzdigne naše vpadle moči ter nam daje čut čistosti. Ko bi pa na ta način vzbujene moči ne okrepili s pravim živežem, morala bi kmalu nastati še večja slabost.

Žito, namreč: pšenica, rž, ječmen, oves, koruza, riž, ajda, proso in njihovi proizvodi: moka in kaše so skupno sè sadjem glavni živež naravnega hranila. Močnata jedila so jako tečna, samo da ni preveč dodano tolšče in jajec, kar učini težko prebavljivost.

Leča, fižol in grah so za delavce najbolj primeren živež. Stročnice odlikujejo se z jedrovito beljakovino, s katero ne more meso tekmovati. Tudi imajo v sebi mnogo ogljikovih hidratov in redilnih soli. Za zdravi želodec niso nikako težko prebavljive, ako se brezmerno ne uživajo in se z zaprtimi ustnicami žvekajo. Osebam pa, ki mnogo sedijo, in otrokom priporočajo se stročnice za uživanje v obliki purče-ja.

Krompir, repa, mnogovrstno zelje, špinača, solata, špargelj, tikva in gobe se še gledé njihove redilne vrednosti premalo cenijo. Izmed zelenjav so nekatere, n. pr. ohrovt, koloraba, zelje, korenje in špinača, katere nam zarad njihove redilne soli posebno služijo.

Preostaja mi še, da govorim, kako gorka jedila smemo uživati. Resnično je, da ne uživa nijedna žival po vsej zemlji vročega živeža in ko bi bila še tako gladna. To inštinktno soperstvo mora biti tudi nam kažipot, da uživamo jedila, katera niso topleja, kakor telesna gorkota (37—38° C.) Toplomer za nja pa imamo na sebi in to so naše z jako nežno kožico obdane ustnice. Uživajmo tedaj jedila, katerih gorkota je skladna z gorkoto naših ustnic.

Navedem naj k sklepu še nekatera vodila, oprta na razumna načela v smislu normalnega organizma, po katerih se nam je pri jedi ravnati:

1. Drži se največe točnosti na času, kedar ti je jesti. Želodec ne sme vedno prebavljati, potrebuje tudi počitka; duševno delovanje zahteva dobo želodčevega mirovanja, tvarna mišična delavnost pa nič manj, ker ono odvzame želodeu med prebavljanjem krvni dotok in s tem građivo k pomnoženemu razvitku moči. Neredna jed provzroči prej ali slej slabost želodčeve, motenje prebavanja in ozlovoljenje. Čas za jesti naj se razdeli od 5 do 6 ur prenehanja. Kdor n. pr. ob 7. uri v jutru zajutrukuje, naj jé še le ob 12. ali jedni uri opoldne in ob 6. ali 7. uri zvečer, a vedno najmanj dve uri pred nočnim počitkom, h kateremu se ne podaj nikoli s prenapolnjenim želodcem, vsled česar težko

spanje, nemirne sanje nastanejo; drugo jutro pa imaš glavobol, duševno neokretnost, hudomušnost, želodčevo kisline, slabi okus in neprijeten duh iz ust.

2. Ne moti se o normalnem gladu in normalnej sitosti. Večina ljudi je tako dolgo, da nastopi čut teže in pritiska na prepono, iz česar nastane tesnoba dihanja in govorjenja. Kder pogostoma in obilo je, postane vragljiv na duhu, slabovoljen, len pri delu in nadložen v prebavi in reditvi. Ne jej tedaj tako dolgo, da občutiš med jedilom popolnoma sitost. Narodni pregovor pravi: „Nehaj takrat jesti, kedar ti najbolj diši“. Ko je tedaj prvi glad potolažen, a bi še rad nekoliko užil — tedaj nehaj. Kar te še sedaj mika k jedi, je le glad iz navade, čutni mik oči in nosa. Ako slednje omejiš, občutiš kmalu pravo sitost. Da je pa želodec v resnici dosti vsprejel, dokaže ti dobra prebava, zdatna reditev, veselost in občutek moči po jedi.

3. Kolikost jedi ravna naj se po načinu življenja posameznika. Človek, ki v prostem zraku dela ter svoje mišice nateguje, potrebuje v istem času več moči in tvarine, kakor pa tisti, ki presedi v sobi pri pisalni ali delavni mizi.

4. Otrokom naj se ne da preveč jesti; s tem se ne redijo ampak privadijo se gladu iz navade. Seveda potrebujejo деца zaradi pogostega pretvora večkrat hrane, posebno, ako se na prostem igrajo, a ni jim treba toliko, kolikor odrasčenim. Tudi deci se je privaditi na čas in zmernost.

5. Množina jedil, katera se povzije, mora biti primerna dihanju in gibanju; tvarina se ne sme samo prebaviti ampak tudi izsopsti in po gibanju v kri preiti. Zatorej se zdravim splošno opoldansko spanje (po obedu) odsvetuje, ker jih ne odvrča samo od njihove dolžnosti po poklicu, temveč, ker jim je naravnost kvarno. Nerveznim in jako občutljivim ljudem pa se celo za malo časa (največ 1 uro) priporoča, a ne v postelji ali naslonjaču, temuč na zofi na strani ležeti.

6. Zajutrek naj se tudi po načinu življenja vpravna. Ko se zbudiš, pij v kratkih požirkih kupico mrzle studenčnice, napravi ter sprehodi se malo v zraku. Osebe, katere po svojem poklicu mnogo sedijo, ne smejo piti močne kave a tudi mnogo omlečene kave ne, boljši je zá nje čaj ali pa gorko mleko. K zajutreku vzemi beli kruh od prejšnjega dne, najbolj pa je, ako se narezki malo opečejo. Sveži kruh, žvečen v trde kroglice, se prebavi dolgo časa ustavlja. Delavcu v prostem zraku pa se bolj tečna jed prileže, čez 4 ure pa mu zopet tekne drugi zajutrek. Tudi 4 ure po obedu mu je mala južina v slast. Na večer pa naj slednji le zmerno je le lahko prebavljiva jedila, n. pr. vsakovrstne juhe in za desert malo sadja. Spomnimo se vedno na pregovor: „Kratka večerja, dolgo življenje“.

7. Ako si pri obedu jedila užil, katera so obsegle mnogo skrobove tvarine, vzemi na ostrini noža soli in je povžij. Sol je namreč najboljšo sredstvo za prebavo. Tudi sline, ki se ti delajo po obedu, požiraj. Zatorej je dolgo žvekanje jedil ne samo zaradi tega važno, da se jedilo na male dele razdeli ampak glavno zaradi tega, da se posamezni drobni delci s slino prevlečejo ter potem lahko prebavijo. Osebe, katere hitro jedó in malo žvečejo in stari, brezzobi ljudje navadno trpijo na neprebavnosti in želodčevi slabosti.

Kvintilijanovi nazori o vzgoji značaja.

(F. Brežnik.)

(Konec.)

Tretji del modroslovja pa, nauk o vesolstvu, ne pospešuje le govorniške izurjenosti in sicer tem bolj od drugih, s čim večo navdušenostjo je treba o božjih in človeških zadevah govoriti, ampak obsega tudi vso moralo, brez katere, kakor sem vže omenil, nobeden govor ne more biti. Kajti če vlada svet previdnost, imajo brezdvomno poštenjaki državo upravljati; če so naše duše božjega početka, nam je treba popenjati se za krepostjo in ne hlapčevati poželenjem mesa, ki je iz zemlje. Ne bode-li tega govornik mnogokrat razlagal? Ne bode-li imel govoriti o avgurijih, orakulskih prerokovanjih, naposled o veri sploh, o katerej se je mnogokrat v senatu razpravljalo, seveda ako bode prihodnji govornik, kakor bi jaz rad, postal tudi dvžavnik.¹⁾ Konečno kako bi mogel človek zgovoren biti, ki o najlepši znanosti ničesar ne ve?

Ako ne bi izprevideli vzrokov za to, da mora govornik tudi modroslovje znati, nas bi vtegnili vendar z vzgledi prepričati. Saj je znano, da je poslušal Periklej, kateremu ne pripisujejo le zgodovinarji neko čudovito moč govora, ampak tudi stari komiki, vrlo prostodušni ljudje, naravoslovskega modreca Anaksagoro²⁾, in da se je pečal Demosten, prvak vseh grških govornikov, s Platonom. Kajti M. Tulij sam večkrat pripoznava, da ni za svojo zgovernost toliko hvale dolžan retorskim šolam kolikor hodnikom Akademije³⁾; in ako bi bil omejil svoj duh z ograjo fora in ne z mejami prirode same, ne bila bi se prikazala v njegovih govorih tolika plodovitost. Pa iz tega nastane drugo vprašanje, katera šola zamore zgovernost najbolj pospešiti? Sicer se pa gledé na to vprašanje ne morejo mnoge šole v poštev jemati. Kajti vže Epikur⁴⁾

¹⁾ Govornik državnik je moral v senatu ali pred zbranim ljudstvom razne stvari nasvetovati ali odsvetovati. Grki so imenovali posvetovalni govor *δημηγορία*, Rimljani pa *suasoria*. V takih govorih so državniki razpravljali verske zadeve, zakone, vojsko in mir, državne dohodke in uvažanje in izvažanje pridelkov (pr. Arist. Rhet. I, 4.) Ako boče tedaj govornik o tako različnih predmetih vrlo govoriti, mu je modroslovná znanost neizogibno potrebna. Vzgleden posvetovalen govor je n. pr. Ciceronov *de imp. Cn. Pompeii*.

²⁾ Anaksagora (r. okoli l. 500. pr. Kr. v lidijskih Klacomenah), ki je trdil, da je neko pametno bitje svet sestavilo, bil je jonski modrec starejše doba. L. 456. je prišel v Atene, kjer je mnogo občeval s Periklom. Za Atene si je pridobil posebne zasluge, ker je prinesel modroslovno znanost v Atene, ki so ostale odslej središčee in edino vsenčilišče za modroslovne nauke v starem veku.

³⁾ *De orat. c. 3.* — V Akademiji, po junaku Akademu, imenovanem imenitnem gimnaziju, pet štadij od Aten oddaljenem, ki je bil obrasten z lepimi platanami in oljkami, učil je Platon; zaradi tega se imenuje njegova šola Akademija.

⁴⁾ Epikur (341. — 270. pr. Kr.) se je narodil na otoku Samu in je prišel 18 let star v Atene. Navzevši se modroslovja pri različnih modrecih učil je potem samostalno v Kolofonu, Mitilenah in Lampsaku. L. 306. vrnil se je zopet v Atene, ter osnoval glasovito šolo, ki je še po njegovi smrti dolgo slovela. Epikurovi nauki so goli materializem in ateizem. Najvišji smoter mu je srečno življenje, ki sestaje v veselem vživanju, vendar je dušna slast boljša od telesne, ker dalje traja. V tem oziru se Epikurov pojem slasti razlikuje od Aristipovega. Brez strahu in truda živeti, to mu je največa slast. Zato so mu bogovi pravi vzori srečnega življenja, ker se za človeške zadeve ne brigajo, živeč daleč od zemlje v nekem kraju, kamor nobena nezgoda ne pride. Dialektika zdela mu se je brezvspešna in veliko lepotičenje govora nepotrebno.

nas s tem od sebe odvraca, da vелеva kolikor mogoče naglo iznebiti se vsakega pouka. A tudi Aristip¹⁾ nas ne bi utegnil pridobiti za to delo, postavlja je najviši blagor človekov v veselje vživanja. Kako bi pa zamogel Piron²⁾ vplivati na govorniški posel? ki še izprevidel ne bode, da so sodniki, pri katerih bo moral govornik stvar razpravljati; da je zatoženec, za katerega bode moral govoriti, in da je senat, pred katerim bode moral svoje mnenje izražati. Nekateri menijo, da v to svrhu Akademija³⁾ najbolj koristi, ker se njena metoda — kako stvar na obe strani razpravljati — prav dobro strinja z vajami za sodske pravde. Pa mesto da bi to dokazali, samo pristavljajo, da so iz te šole najizvrstnejši govorniki vzrasli. Tudi Peripatetiki se ponašajo s tem, da se bavijo z govorništvo. Kajti oni so bajé pričeli vaje v predavanju o znanstvenih vprašanjih. Stoiki morajo sicer priznavati, da sta njihovim učiteljem manjkali obilnost in ličnost izrazov, vendar se oni lahko ponašajo s tem, da se ni v nobeni drugi šoli tako bistroumno dokazovalo in tako natančno sklepalo, kakor pri njih. Pa to le oni trdijo, ki si — tako rekoč obvezani s prisego ali celo očarani od vrah — ne upajo ločiti se od enkrat pridobljenega prepričanja. Toda govorniku ni treba priseči na mnenje koga drugega. Kajti posel, po katerem on hrepeni in čegar kandidat je tako rekoč on, je veči in imenitnejši, ako hoče zares postati vzorno pošten mož in vrl govornik. Zatorej si bo za

¹⁾ Aristip, rojen v afriški Kireni, živel je kot mladenič v Atenah ter poslušal Sokrata. Po Sokratovi smrti je začel samostalno učiti in ustanovil tako zvano Kirensko šolo, iz katere so se izcimili Hedonci = veseljaki, ki so zmatrali veselo življenje za najvišje dobro in bolečino za najvišje zlo. Aristip, čegar oče je bil premožen trgovec v bogatem mestu Kireni, bil je v mehkužnosti vzgojen. Vsled mehkužne vzgoje krenil je daleč od Sokratovih načel ter se udal veselju vsakovrstnega vživanja, toda z mero in dostojnostjo. Ta način življenja je učil v duhovitih predavanjih in z vzgledom. Da so takemu lahkoživcu državni posli mrzeli, ume se samo ob sebi. Nasledek takih nauk je bil propad pravdnosti.

²⁾ Piron iz Elide bil je grški modrec (ok. 350. pr. Kr.), sodobnik Aristotelev in je spremljal Aleksandra Velikega do Indije. Vrnivši se v svojo domovino posvetil se je celo modroslovju ter umrl zelo čislán blizu 90 let star. On je učil, da človek ne more nikakor stvari in njih početka vzpoznati. Zatorej je najbolj pametno za znanost sploh nič brigati se, ker nam povoljne véde ne podajajo niti naši čuti niti naša pamet. Torej naj se človek nikakor ne peča s preiskovanjem stvari, ampak naj je v nemar pušča. Na tak način si bo pridobil neprestano mirnost (*ἀταραξία*) duše in srca — glavni in edini smoter človeškega življenja — katero pa najbolj izpodkopava pretresovanje filozofskih mnenj. Po takih naukih je postal Piron začetnik skepticizma = dvoma, kateremu je kakor stoicizmu in epikurizmu povod dala praktična korist, ne pa vedeželjnost.

³⁾ V deseti knjigi (pog. 1) trdi Kvintilijan, da pripravljajo izmed modrosloveskih pisateljev govornika najbolj Sokratovci, katerih najvrlejši je bil Platon. Ta je Sokrata, njegove nazore in metodo njegovega poučevanja krasno naslikal v svojih nesmrtnih delih, ki so večinoma pogovori, sestavljeni z neizrečeno veliko umetnostjo in v tako lepem jeziku, da so ga že sodobniki imenovali „divnega“. Ne brigáje se za naravoznanstvo šinil je Platon s svojim duhom nalik orlu v neboške višave ter vstvaril nauk o veličastnih idejah. On je torej pravi oče idealizmu. Ker je učil v Akademiji, imenuje se njegova šola na kratko „Akademija“. — Aristotel pak je predelal in obsegel s svojim duhom vso védo svoje dobe, naravoslovsko in humanitetsko, in je postal hodevájce po srednji poti, začetnik realizmu. L. 342. pr. Kr. se je naselil v Atenah ter učil skozi 20 let. V jutru je predaval sprehajajoč se (*περὶ πρῶτον*) po senčnatih drevoredih Likejskega gimnazija svojim vernim učencem ezoterno filozofijo, zvečer pa vsem ukaželjnim Atenčanom tako zvane eksoierne nauke v navadnem govoru.

vzgleđ govorenja vzal najvrlejše govornike. da jih posnema, v poblaženje nravnosti pa si bo izbral najlepše nauke in pravo pot do kreposti. On se bo sicer bavil z raznovrstnimi vajami, toda najbolj z onimi, ki so baš najvažnejše in po naravi najlepše. Kajti katera stvar nam more dati več gradiva za veličastne in obširne govore, nego krepost, država, previdnost, početek duš in prijateljstvo? Po takih stvarih se vzdigujeta duh in govor jednako k onemu, kar je zares dobro, kar strah odpravlja, strasti brzda, kar nas čuva predsodkov nižjega ljudstva, duh pa proti nebesom povzdiguje. Govorniku bode ugajalo ne samo znati in vedno premišljevati nauke, ki se nahajajo v teh strokah, ampak še bolj one izvrstne reke in dejanja, katere nam podaje zgodovina od starodavnih časov. In takih zares nikjer drugej ne najdeš v večjem številu in slavnejših nego v spomenikih naše države. Kdo drug bode hrabrost, pravičnost, zvestobo, vzdržnost, zmernost, zaničevanje bolečin in smrti bolje učil nego možje kakor Fabricij¹⁾, Kurij, Regul²⁾, Decij³⁾, Mucij⁴⁾ in mnogo drugih? Kakor se namreč odlikujejo Grki v naukih, tako se odlikujejo Rimljani — in to je važnejše — v izglednih dejanjih.

Toda oni, ki se je teh vzgledov navzel, ne bode nehal napredovati, ker mu ne bode zadostovalo predočiti si le najbliži čas in sedanost, „ampak on bode ves spomin potomcev imel za prostoren kraj poštenega življenja in tekališče slave. Iz tega vira naj se navzame govornik pravičnosti, od tod dobljeno prostodušnost naj kaže pri sodiščih in posvetovanjih. Kajti oni ne bode dovršen govornik, ki ne bode niti znal niti si upal pošteno govoriti“.

Jurij Mikl. †

„Za Bogom in stariši so dobri učitelji
prvi dobrotniki naši!“

Slomšek v knjigi „Sv. brata Ciril in Metod“.

Resnico na čelo zapisanih besed Slomšek-ovih so kaj lepo dokazali naši farani dné 30. septembra, ko smo spremili k večnemu počitku tukaj upokojenega in dné 28. septembra umrlega učitelja g. Jurija Mikl. Vkljub strašno slabemu vremenu in okolnosti, da je bilo v sosednji fari ta dan proščenje, poslala je vsaka hiša v fari nekaj svojih k pogrebu umrlega dobrotnika, da so s tem pokazali, kako so ga častili in kako so mu hvaležni. Presenetila nas je tudi gospoda iz Ormoža in Središča, ki je prišla spremit pokojnika na zadnji poti.

Jurij Mikl se je porodil l. 1812. v Slabotinceh, fare sv. Jurija na Ščavnici. Njegovi stariši imeli so precej veliko in dobro kmetijo. Jurija dali so v šolo

¹⁾ Konzul Gaj Fabricij je premagal l. 282. pr. Kr. Lukance in Brutijane in se je odlikoval kakor splah, tako še posebno v vojski s Piron po izredni pravičnosti in poštenosti. Umrl je od vseh zelo čislan, pa tako ubog, da je država njegovim hčeram doto za možitev dala. — Kurij Dentat, ki je premagal Pira pri Beneventu, bil je pravi vzor priprostosti, nesebičnosti in posebni spoštovalec starih šog in navad.

²⁾ M. Atilij Regul je bil bojevit konzul v I. punski vojski, ki je dal Rimljanom lep vzgleđ, kako gre dano besedo držati.

³⁾ Decij Mus, oče in sin, žrtvovala sta se v Samnitskih vojskah v korist države bogovom.

⁴⁾ Misli-li Kvintilijan na poštenega pravoslovca Gaja Mucija Scevolu, a'i na domoljuba Scevolu v vojski s Porzeno, ne da se dočočiti.

z namenom, da bi postal kedaj učitelj, kar je bila tudi njegova želja. Oboji, stariši in sin dosegli so tedaj zaželjeni cilj. Jurij študoval je v Graecu. Ko je bil učiteljem potrjen, nastopil je službo učiteljskega pomočnika pri Sv. Andražu v Slovenskih goricah. Pa tu ni bil dolgo, kajti preselil se je kmalu k Sv. Križu blizu Ljutomera, kjer je služboval več let. Ko pa se je poročil s tamkajšnjega zdravnika hčerjo, Francisko Goldner, prosil je za učiteljsko mesto v Št. Lenartu pri Veliki nedelji, katero je tudi dobil. Nekoliko let tam službujoč, preselil se je k Mali nedelji, od ondod pa l. 1850. le-sem, k Sv. Bolfanku na Kog. Po 26-letnem oskrbovanju te šole, prosil je za upokojenje, kar mu je tudi bilo dovoljeno. Upokojnino vžival je 13 let. — 14. septembra t. l. začela pa mu je neka oteklina v dušniku dihanje ovirati. Zdravnik je rekel, da se mu je naredil v dušniku mozolj. Ta-le postal pa je v 14 dneh tako velik, da mu je 28. septembra t. l. zarano ob 3. uri dihanje popolnoma zaprl ter tako končal življenje 77-letnemu starčku.

Tužno zvonjenje in črna zastava iznad šolskega poslopja naznanjali ste smrt starega gospoda učitelja. Častiti gospod župnik opisal pa je v nedeljo 29. sept. po pridigi življenje pokojnikovo takó, da še iz takega mesta nismo slišali kedaj takega govora. Ker je č. g. župnik s tem storil nekaj za boljši ugled učiteljskega stanu vsaj v našem kraju, zatorej mu izreka pisatelj teh vrst na tem mestu za to toпло zahvalo.

Po navadnih opravilih v cerkvi ponesli smo truplo umrlega na pokopališče, kjer mu je govoril domač nadučitelj kot načelnik okrajnega učiteljskega društva ormoškega nagrobnico. Za njim vzel je tudi domač gospod župnik, J. Trampuš, od Jurija slovo v svojem, kakor tudi v imenu njegovega sinu, sinahe, vnukov in vse rodbine. Naposled zapelo pa je učiteljstvo nagrobnico Tomažič-ovo: „Oj kak pesem moja danes tužno se glasi.“

* * *

Pokojnik bil je zelo vesten pa strog učitelj. In sicer učitelj z dušo in telesom, kar je dokazal s tem, da si že svojega stanu ni volil po okoliščinah, da se je rad vdeleževal vsake od učiteljstva in šolske mladeži prirejene izvanrednosti, in da še celo v pokoju niti nobene šolarske sv. meše opustil ni, kajti takrat bil je lahko zopet, kakor nekedaj, med šolsko mladino. Vsaka novost ali sprememba na šolskem polju ga je zelo zanimala. Okrajnemu učiteljskemu društvu ormoškemu bil je od začetka pravi, pozneje pa podporni ud.

Tudi odraslemu ljudstvu bil je skrben učitelj. Ko je služboval pri Sv. Lenartu, prihajali so farani v zimskem času pred sv. mešo k njemu se ogrevat. Med tem časom pripovedal njim je rad kaj poučljivega.

Tudi štediti je ljudi učil, kajti bil je sam zelo skrben in štedljiv. Tukaj pri Sv. Bolfanku nakupil si je precej posestva ter postavil lepo zidano hišo. Iz tega pa so ljudje sklepali, da mora stari gospod učitelj nove imeti. In tako je bil pokojnik zatotišče vsem tistim, ki radi delajo dolgove. Pomagal je rad vsakemu, kateremu se ni na nosu poznalo, čemu potrebuje noveev. Pa vprašal je, preden je novee posodil, vsakega, kakó kani denar vporabiti. In tako se je mnogokrat dogodilo, da mu je stari gospod na tanko preračunal, koliko v istini potrebuje, in toliko je potem dobil.

Pokojnik bil je zelo gostoljuben in proti gostom kaj postrežljiv. Vkljub svojej visokej starosti je še kaj rad čital „Popotnik“ in druge naše liste, da-si tudi so mu očesa že prav slabo služile. Zato pa smo se čutili dolžni s to skromno životopisno črtico postaviti v tem listu našemu dragemu tovarišu majhen spomenik.

„Slavno slavimo naše može
In slovelo bo naše (učit.) ime!“

F. R.

Dopisi.

Ljubljana, dne 28. oktobra. Naše „Slov. učit. društvo“ je ravno sedaj izročilo po dež. poslancu g. S. Stegnarju zborujočim dež. poslancem prošnjo gledé izboljšanja plač kranjskim ljudskim učiteljem. Takega izboljšanja je naše učiteljstvo tudi izvestno jako potrebno, kajti njegovo gmotno stanje je po zakonu, z dne 29. aprila 1873. l. smelo rečemo, uprav borno. Dež. zastopstva raznih kronovin izboljšujejo svojemu učiteljstvu dohodke, pri nas je pa zakon iz leta 1879. z razdelitvijo v plačilne razrede bore malo pomagal. Koroška, katera ima $\frac{1}{3}$ manj prebivalstva, kakor Kranjska, plačuje svojim učiteljem $\frac{1}{3}$ več kakor Kranjska nam. Dalje so zboljšali ali pa še zboljšujejo plače učiteljem deželni zastopi Istre, Solnograškega, Moravskega, Češkega ter Gališkega. „Slov. učit. društvo“ se je obrnilo na naš deželni zastop s temi-le željami:

I. Prosi, da bi se plača 400 gld. opustila, ker je tako nizka, da učitelju nikakor ni možno v zmyslu § 55. državnega šolskega zakona z dne 2. maja 1883. l. stanu primerno in gmotno neodvisno živeti.

II. Da bi se nastavila pri novi uredbi plača učitelju-voditelju na jednorazrednici po možnosti 500 gld., ker tega učitelja stališče je težavnejše, njegovo delovanje obširnejše, nego ono drugih in tretjih močij na večrazrednicah.

III. Voditelj jednorazrednice ima opravilnino. Ta opravilnina se pa ne ušteva, kakor pri nadučiteljih dvo- in večrazrednic v pokojnino. (Glej § 61. dež. zakona z dne 29. aprila 1873 št. 22.). Ker ima voditelj jednorazrednice gledé poučevanja in oskrbovanja uradnih spisov veliko več posla, kakor nadučitelj dvorazrednice, prosi „Slov. učit. društvo“, da bi se pri novi uredbi voditeljem jednorazrednic opravilnina v pokojnino štela.

IV. Ker morajo druge, tretje ozir. četrte učne moči na tri- in štirirazrednicah v mestih in trgih z golo plačo II. III. ali celo IV. plačilnega razreda brez stanarine uprav siromašno životariti, ter imajo tudi gledé hrane in naprave obleke veliko več stroškov, kakor učitelji po vaséh, bi bilo umestno, da se tem učiteljem prizna vsaj 10% na stanarinska doklada.

V Istri dobivajo poleg nadučiteljev in voditeljev vsi učitelji po deželi 80 gld., podučitelji pa 50 gld. stanarine.

To so naše želje, ker smo načela, da tisti, kdor malo prosi, dobí. Tudi so nam razmere znane, da bi večje zahteve pri sedanjem položaju zadele ob vsakojake ovire. Ako vis. dež. zbor obistini vsaj predlagano, bo pomagal izdatno kranjskemu učiteljstvu, kajti veliko lažje bi se potem posvetilo edino-le svojemu ne ravno lahkemu poklicu. To bi povzdignilo učiteljstvo na ono stališče, katero mu treba mej narodom.

Kakor ravno čujem, obrnila se je tudi „Zaveza slov. učiteljskih društev“ z enako prošnjo na deželni zbor. V Ljublj., dne 28. okt. 1889. e.

Iz Ljubljane. (Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani) je imelo 6. novembra XXX. sejo. Navzoči: Prvomestnik T. Zupan, 8 odbornikov in 3 nadzorniki. — Blagajnik omenja, da so bile podružnice opomnjene, naj blagovolé poslati letne prispevke, večina se jih je odzvala, a nekaj jih še tega ni storilo. Z ozirom na večje stroške za družbene zavode prosijo se slavna načelnikstva, da podvoje nabiranje mej čč. družbeniki in drugimi rodoljubi. — Tajnik naznanja tekoče zadeve. Družbi je došlo zopet lepih daril v knjigah. P. n. g. Drag. Pleško, e. kr. deželnosodni svétnik je poslal deloma iz zapuščine pokojnega M. Pakič-a, deloma iz svoje knjižnice lepo zbirko mnogovrstnih knjig, da se razdelé med šolsko mladež. Istotako sta darovala p. n. gg. Ljudevit Ravnikar, e. kr. deželnosodni svétnik v pokoju in ječar V. Šorn večjo zbirko poučno-zabavnih knjig. Gg. bogoslovci Ljubljanski so imeli navado vernih duš dan položiti venec na gomilo Vodnik-ovo. Mesto tega so letos naročili več sv. meš ter družbi darovali preostanek 5 gld. Vsem darovateljem iskrena

zahvala; drugim rodoljubom v izgled in posnemo! — Spoštljiva okrožnica do vseh župnijskih predstojništev po slovenskih deželah, da bi blagovolila nabirati v društvene svrhe ter po možnosti vpisati svoje fare med pokrovitelje družbe sv. Cirila in Metoda, razposlana je bila začetkom tega meseca, katero vodstvo priporoča v blagohotno uvaževanje. — Novo zaosnovano zabavišče v Rojanu pri Trstu je vis. e. kr. deželni šolski svet Tržaški dovolil; odprlo se bo na imendan Nj. Veličanstva presvetle cesarice Elizabete. Za vrtnarico je vodstvo poklicalo gospico Irmo Fabijani, ki je prej službovala na družbenem otroškem vrteci v Celji. Za ta vrt v Rojanu je že zglašeni krog 70 slovenskih otrok, torej je njega potreba očitvena. Odprtje se je zakasnilo, ker je slavni magistrat Tržaški zaukazal tudi tu napraviti mesto lesenih kamnite stopnice, kakor poprej pri šoli sv. Jakoba v Trstu. — Glede nekega drugega zabavišča se mora še pozvedavati.

Iz Šmarja pri Jelšah. Šmarijsko-Rogatsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 1. okt. t. l. v Šmarju. Gosp. predsednik otvori zborovanje pozdravljajoč zbrane ude in novega uda g. M. Lesnik-a od sv. Florijana iz Rogatskega okraja. Prečita in odobri se zapisnik zadnjega zborovanja. Prečita se dopis g. A. Kosi-ja iz Središča, s katerim smo vabljeni na naročbo brošure „Stariši, podpirajte šolo“ in dopis g. Fr. Rakuša od sv. Bolfanka za naročbo nameravane knjige „Slovensko petje v preteklih dobah“. Potem poroča g. Blank o regulaciji učiteljskih plač na podlagi tržnih cen in Jamšekovega poročila v „Popotnik-u“ t. l.

V smislu § 18. postave z dne 14. febr. 1870 l. se delé šole na Štajerskem z ozirom na povprečno ceno najvažnejšega živeža in na druge krajne razmere v štiri plačilne razrede. To regulacijo opravlja vis. e. kr. deželni šol. svet od 10—10 let ne izključujoč pri tem poročil prejšnjega desetletja. Zadnja regulacija se je vršila l. 1880., v smislu navedene postave ima se torej prihodnja regulacija vršiti l. 1890. Učitelji I. in II. plačilnega razreda so večinoma mestni učitelji, učitelji III. in IV. plačilnega razreda pa na deželi, bodi-si v vaseh, bodi-si v trgih. Primerjamo li tržne cene po mestih s tržnimi cenami na deželi, najdemo velik razloček med obema kategorijama. Učitelj na deželi ima mnogo manjšo plačo, nego v mestu ter mora za svojo manjšo plačo živež dražje kupovati, in vesel mora biti, če ga še dobi za dražje ceno, čeprav še posebej plača pot. Isto razmerje vlada pri duševnej hrani. V mestu gre učitelj v čitalnico ali za nekoliko novčičev v kavarno, kjer čita vse mogoče časopise; na deželi bi si jih moral za drag denar naročevati. Uvažujoč ta bistveni razloček tržnih cen in plačilnih razredov, naj povzdigne učiteljstvo IV. plačilnega razreda svoj glas, da bi se v l. 1890. njih šole uvrstile v III. plačilni razred. Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo je torej sklenilo obrniti se na sl. e. kr. okrajni šolski svet Šmarijski in Rogatski s prošnjo, da bi ista blagovolila pri vis. e. kr. deželnem šolskem svetu posredovati to regulacijo. Prošnja se je vže odposlala obema krajnima šolskima svetoma ter obsega potrebne dokaze, da učiteljstvo IV. plačilnega razreda obeh okrajev ne more stanu primerno živeti. A samo prositi in jadikovati, da bi se reklo: „Das sind Jammervögel“, ni dovolj, treba je tudi pri krajnem šolskem svetu, kot najnižjej instanci praktično delovati. Krajni šolski sveti so namreč prvi kompetentni za časa regulacije sestavljati tržne cene svojega kraja; kajti po § 14 točka 1. postave z dne 8. februarja 1869. l. spada določitev oziroma predlaganje plač v njihov delokrog. Posreči li-se učitelju posredovanjem drugih morebiti večine glasov za tak predlog in se protokoliran sklep, utemeljen z zadostnimi razlogi pošlje uradno višim instancam, po strani pa vže prej učiteljstvo privatno prošnjo v obliki društvenih sklepov itd. na okrajne šolske svete, smemo se nadejati kakega poboljška. In ker imamo skorej v vsakem okraju svoje okr. uč. društvo, nadejati se je, da bodo temu primeru Šmarijsko-Rogatskega uč. društva sledila tudi druga društva; kajti gotovo nas vse na istej nogi čevlji duli. Tudi na Českem je učiteljstvo

istim potom doseglo, da se je letos učiteljem IV. plačilnega razreda prisodil poboljšek in če se dobro spominjamo se je IV. plačilni razred odpravil. Mi bi bili zadovoljni, ko bi se IV. plačilni razred vsaj onde odpravil, kjer učitelji s to plačo res težko živé. Vsled dopisa okrajnega zastopa Šmarijskega se sklene, da hoče učiteljstvo našega okraja pridobivati ude za novo ustanovljeno kmetijsko podružnico v Šmarju. R. K.

Z Goriškega, meseca oktobra 1889. („Učiteljsko društvo za goriški okraj“) se lepo razvija, odkar ima popravljena pravila od lanskega leta.

Dné 2. maja 1889. je zborovalo naše društvo v Gorici na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole. — Navzočih je bilo 34 družtvenikov in eden gost — učitelj na dopustu radi bolezní — rodóm Štajere.

Kot prvo točko dnevnega reda „Kako naj se poučuje v ljudskeji šoli zemljepisje in zgodovina“ — je prebral učitelj g. Balič svoj spis. G. Balič je znan pisatelj, njegov spis je bil jedernat. Društvo se mu je zahvalilo za to. Kot sklep je sledil predlog, naj se spiše tudi naš političen-šolski okraj v zemljepisnem in zgodovinskem obziru, kakor so storili vže učitelji nekojih okrajev na Kranjskem. V ta namen se je volil stalni odsek, kateremu bode naloga vse pripravljati, da kedaj zagleda beli dan nameravani opis.

Odsek šestorice je vže pričel svoje trudapolno delovanje, razposlavši šolskim vodstvom „načrt“, po katerem naj vsako šolsko vodstvo opiše svojo šolsko občino.

Druga točka dnevnega reda je bila ravno tako zanimiva, namreč „Kako naj se poučujejo v ljudskeji šoli metrične mere?“ Predaval je mojster — bl. g. Fr. Vodopivec, c. kr. okr. šolski nadzornik sam. Predavanje je bilo vseskozi temeljito in vsak učitelj je bil hvaležen gospodu nadzorniku za razpravo, kajti marsikaj je podal izkušeni gospod takega in tako, da se bode dalo z vspehom v šoli uporabiti. Društvo se je prav iskreno zahvalilo za predavanje s prošnjo, da bi se isti gospod, ki se hvalevredno briga za razevit našega društva, še večkrat oglasil s kako zanimivo in važno nalogo.

Dné 18. julija 1889 je imelo društvo svojo glavno skupščino zopet v Gorici. Navzočih je bilo 29 družtvenikov. Poročilo tajnikovo in blagajnikovo je slikalo družtveno delovanje in stanje v minelem družtvenem letu kot ugodno.

Upisalo se je 9 novih udov, učiteljev 8 in 1 učiteljica. Ista je bila menda druga družtvenica, kar spričuje, da se gg. učiteljice ne zanimajo za društvo, koje deluje ravno tako v prid njihov, kakor učiteljev — in šole sploh. Želja, da bi tudi gg. učiteljice pristopile društvu, ni bila zastonj, kajti oglasilo se jih je v kratkem času precejšnje število. Tako je prav. Vsi in vse bodimo družtveniki svojega društva!

Društvo je sklenilo tudi letos ponoviti prošnjo na vis. deželni zbor za zboljšanje materijalnega stanja učiteljstva, katero je razmeroma najslabše plačano v Avstriji. Prošnjo podpišejo vsa tri učiteljska društva v slovenskem delu Goriškega, a kakor se sliši, prosilo bode tudi učiteljstvo Gradiščanskega (večinoma laškega) okraja za zboljšanje učiteljskih plač. Do zdaj tega ni bilo.

Še le letos pride pred vis. deželni zbor prošnja vsega učiteljstva naše dežele za zboljšanje materijalnega stanja. Radovedni smo, ali se prestopi tudi letos, kakor se je zgodilo lani — kar na . . . dnevni red.

Konečno je bila volitev družtvenega vodstva: voljeni so bili a) kot odborniki gg. Tom. Jug, Ambr. Poniž, Antou Bajc, Pet. Medvešček, Fran Bajt; b) kot namestnika gg. Lapanja in Volkov.

Dne 3. oktobra 1889 je učiteljsko društvo vže zopet zborovalo v Gorici. Navzočih je bilo 38 družtvenikov in še nekaj gostov. — To zborovanje je bilo posvečeno glasbeni umetnosti: petju.

Prvo točko „gojenje in produkcije v petju“ je razpravljaj gosp. Fr. Bajt, koji je po družtvenih pravilih predlagal in utemeljeval potrebo in korist, da

naše društvo goji petje. Predlogi so bili vsprejeti; da bi se v tem obziru tudi kaj storilo!

Potem je g. izumitelj didaktofona Luznik, učitelj v Sežanskem okraju predaval o svojem godalu ter praktično podučeval trojico dečkov o glaskah in o sviranju na didaktofonu. Vsakdo je prepričan, kdor je bil navzoč, da je didaktofon najprimernejše godalo pri poučevanju petja, posebno pri raznih pevskih zborih po deželi, kjer ni glasbeno izvežbanih pevcev. Samo s petjem po posluhu se naveliča pevovodja in pevec ž njim in tako mrejo komaj porojeni, ali vsaj zelo mladi pevski zbori na kmetih. Mladina — odraščena mladina menim — pa „jolilajfa“ kake mestne ostanke po vasi, da človeka ušesa bolé. Treba bi bilo pač kaj storiti tudi v tem pogledu; a kdo? Kdor bi lahko kaj storil, noče; kdor bi hotel, pa ne more; in tako ostaja vse pri starem . . . „falamor“. Ako bode didaktofon kaj pripomogel k boljše glasbeni izobraženosti priprostega našega naroda, dosegel je g. izumitelj svoj namen. — Konečno je društvo volilo še pet delegatov „zavezi slov. učit. društev“ in predsednik je nazdravil Nj. Vel. cesarju Franu Josipu I. in potem tudi g. Fr. Vodopivcu, e. kr. okr. šol. nadzorniku, pravemu očetu učiteljstva — k jutrajšnjemu godu. Prihodnje zborovanje se je odločilo še le na spomlad. M.

Od Voglanje. (O zborovanju Celjskega uč. društva 2. nov. t. l.) „Poglejmo nazaj, da pridemo naprej!“ so zlate besede našega očeta Bleiweis-a. Mladi učitelj stopi v življenje. Prvo mu je, da se ozira po dejanju svojih prednikov. Iz njihovih del vstvarja si idejal učitelja. Tu vidi navdušenost, krepko voljo, vidi, kako so se borili z jeklenim značajem za stanovsko pravdo itd. Društva so ravno, v katerih se zreali učiteljeva delavnost, društva so, koja dajo mlademu naraščaju srčnost, da vstraja v nalogi rodoljubnega učitelja. Ozmimo se po našem društvu! Kako je delovalo naše društvo, razkladal ne bodem podrobno, obvešča nas tudi takó vsako poročilo koncem leta. To sladko samosvest pa javljam: Naše društvo je budilo in gojilo stanovsko zavednost. Sterili smo svojo dolžnost, storili je bodo tudi naši potomci. Kako pa se bode godilo našim zanamcem, ako bodemo zanemarjali ali opuščali društva iz ničevih vzrokov! Gledali bodo za nami, ničesar nahajali, ničesar storili, naprej ne bodo prišli. Gorje nam in narodu, ako se učiteljstvo zakoplje v nazadnjaštvo. Te nič ne miče, dragi tovariš, tovarišica, v društvu slišati, kako napreduje ta ali oni sodrug? Nečeš vedeti, kakó si vzajemno vtrjujemo pristne nazore o učiteljskem stanu, kakó si navdihavamo pogum, delovati vstrajno za šolo, mili nam narod? Te nič ne vabi, stopiti brez pomisleka v vrsto vernih somišljenikov, ki se hočejo z vso bojevitostjo boriti za naprednjaško šolo? Ne čutiš nikedar želje v sreč, vsaj te skromne želje, da v veliki družbi vidiš svoje znance, pobratime? — Zanikaj mi ta vprašanja, a verjeti ti vendar ne morem in ne morem. Trpke in žgeče besede silijo mi z vso močjo izpod peresa vselej, kadar pišem ta poročilca, a vedno me potolaži in obveseli prijeten slučaj. Ravno tako tudi danes! Novega tovariša smo dobili! V naše kolo je stopil novi učitelj gospod Gračnar z okoliške šole celjske. Samo jeden je, a veselimo se ga, upanje v nas življa, da jih v prihodnjem glavnem zborovanju našega društva še več udov nasé potegnemo. Kot gost nas je počastil s svojim pohodom g. Kramar iz Šoštanjca.

Naslov refereta „Nekaj mislij o nadaljevalnem izobraženju ljudskega učitelja“ bil je toli mikalen, da se nas je v dokajšnjem številu zbralo. G. poročevalec Gnus z Gor. Rečice podal nam je prav lepih mislij, v katerih je blestela njega idejalnost. Posnetka iz tega izbornega sestavka ne bodem priobčil, ko nam je g. poroč. na našo prošnjo obljubil, da ga objavi. Javim pa tukaj nekaj besed, katere je nekdo izmed zborujočih pristavil referatu. Veliko se tirja od učitelja, da se še dalje izobrazuje. Prava uboga para v tem oziru pa je slov. učitelj. Temelj znanostim za učiteljski stan pripravlja se na učite-

ljšću, a pri nas skoro edino le v tujem jeziku. V praksi pride pa za učitelja največja pokora. Oni tehnični izrazi zlasti v rejalijah, ne prihajajo sami od sebe, se ne rode v učiteljevi glavi. To stane mnogo duševnega dela. Najhujše pa čuti slov. učitelj pri skušnji za učiteljsko sposobnost. Mislite si, v dvojnem idijomu odgovarjati, v tujem in domačem, boriti se z objektom in formo! Dostikrat se mora pa še čuti, da smo leni, lahkomišljeni. Gospódi izpraševalji, Vam na uho, česar smo se naučili v svoji materinščini, to je bil naš trud, učiteljišče nam ni pomagalo dosti. Torej usmiljenje z nami, dvakrat usmiljenje.

Lepa in prav prijetna dolžnost čaka našega društva v binkoštnih praznikih prihodnjega leta. G. Gradišnik obvestil nas je od upravnega odbora, da bode občni zbor „Zaveze slov. uč. društev“ tedaj v Celju. Na noge, vrnimo svojim sobratom pristrčno ljubeznivost! Upajoč mnogobrojne vdeležbe pri zborovanju 8. dec. t. l. kličem Vam prav pristrčno: „Na zdar!“ Streljak.

Novice in razne stvari.

[Ljubljanski ljudski učitelji] izročili so v seji deželnega zbora dne 5. t. m. po poslancu Grassellij-u prošnjo za ureditev njihovih plač.

[Srbija.] „Ausland“ jako hvali delo „Srbija“ V. Karića. Nemški listi pišejo, da noben drug jugoslovanskih narodov nima podobnega.

[Srednjih šol na Češkem, Moravskem in Šleskem] je 118, in sicer 67 nemških in 51 čeških. Nemške šole pohaja 13.258 nemških in 17.388 čeških in poljskih dijakov. Češke pa pohaja 16.754 čeških in poljskih in 148 nemških dijakov. Čeških srednjih šol vzdržuje se 13 na stroške občin in 38 na stroške države; nemških pa vzdržujejo občine le 7, država pa 60. Najslabše je za slovanske srednje šole skrbljeno v Šleziji, kjer država za 281.000 Slovanov ne vzdržuje nobene srednje šole.

[Bolgarska krestomacija.] Profesorja Kastov in Mišev izdala sta krestomacijo, v katerej sta objavila v prevodih tudi boljša dela pisateljev drugih slovanskih narodnostij. Posebno sta se ozirala na rusko in poljsko slovstvo. To delo jako hvali v Petersburgu izhajajoči „Kraj“, pišoč, da je prekosilo vsa pričakovanja. K prevodom del so pridejani tudi kratki životopisi njih pisateljev.

[Posebni vrsti črnili] izumil je nek Francoz. Kar se piše s tem črnilom, ravno v enem tednu zopet zgine s papirja. Papir je potem tako bel, kakor je bil poprej. Marsikdo bode z veseljem pozdravil to znajdbo, ker se ne bode toliko bati, da bi ga njegova pisma spravila v kake neprijetnosti, kakor se zdaj često dogaja.

[Število časopisov na svetu.] Po poročilu ruske „Nive“ izhajalo je l. 1826. samó 3168 časopisov in žurnalov. V 40 letih se je to število pomnožilo na 12.500; dandanašnji pa je „Figaro“ naštel raznih časopisov vže 35 000. Največ časopisov bilo je vsikdar v Angliji, namreč vže 1826. l. 1378; v 1866. letu vže čez 5000, a dandanašnji izdaje se v angleškem jeziku nad 16.000 časopisov. Zibeljka političnih časopisov zamore se smatrati Venecija; starejši francoski politični časnik „Mercure“ jel je izhajati 1731. l.; ob času prve francoske revolucije bilo je vsega vkup 30 pereođičnih izdanij. Sedaj izhaja v francoskem jeziku okolo 6800 časopisov. Največji svetovni časopis so angleške „Times“, najmanjši „Fil Electrique“. Mnogi časopisi zlasti v Italiji, priobčujejo včasih v tekst einkografične politipaže; redno prinaša ilustracije izmed dnevnikov samó novojorški „Daily Graphic“.

[Nauki o varstvu živalij za mladino.] Z dovoljenjem graškega društva za varstvo živalij v slovenskem jeziku na svitlo dal in založil Vilj. Blanke, tiskar in knjigotržec v Ptuj. Cena 15 kr. komadu (po pošti 5 kr. več). Ti nauki, ki bi naj v nobeni šoli ne manjkali, tiskani so na velikem, okrašenem in močnem papirju ter se lahko spravijo v okvir ali prilepijo na desko in razobesijo v šolskih ali domačih sobah. Dobé se pri založniku v Ptuj. Pošiljatev pride najceneje, ako učit. društva za svoje društvenike, ali eden krajni šolski svet po dogovoru za več šol v okraju skupaj naroči.

Vabilo k zborovanju Savinjskega učiteljskega društva, dné 19. novembra t. l. popoldne ob dveh v šolskem poslopju v Gomilski, katerega dnevni red bode: 1. Zapisnik. 2. Poročilo. 3. Prosto predavanje. 4. Volitev poročevalca za „glasilo zaveze“. 5. Nasveti. 6. Petje. K obilni vdeležbi vabi vljudno
odbor.

Vabilo. Gornjegraško učiteljsko društvo zborovalo bode dné 19. t. m., kot na imendan Nj. Veličanstva cesarice Elizabete v Bočni sè sledečim vspre-
redom: 1. Ob deseti uri sv. meša, koje se vdeleži tudi šolska mladež. 2. Zbo-
rovanje v ondotnej šoli: a) Zapisnik. b) Dopisi. c) Prosti govor o kolegijalnosti;
govori g. predsednik J. Kele. d) Pobiranje društvenine. e) Predlogi in nasveti.
Ker je potem tudi za onemogli želodec poskrbeti, naj do 17. t. m. namenjeni
p. n. vdeleženci dohod g. tajniku M. Dedič-u v Bočni z listnico gotovo nazna-
niti blagovolé, ker se na deželi potrebno drugače težko ugane. K polnbrojnej
vdeležbi vabi vljudno
odbor.

Vabilo na naročbo.

„Popotnik-ov koledar za slovenske učitelje 1890. l.“ se pridno tiska in pride začetkom meseca decembra t. l. do razpošiljanja. Vsebina je slična, kakor v njegovih prednikih. A šematizem je zdatno razširjen ter obsega razun prejšnjih podatkov še a) število otrok, ki so dolžni šolo obiskovati, b) vse člane okr. šol. svétov, c) načelnike krajnj. šol. svétov in šolske ogledé posameznih šol, d) vpokojene učitelje in e) glavne ali velike počitnice, kakor so v vsakem posameznem okraju ozir. za posamezne šole.

Razun šematizma obsega „Pop. koledar za 1890. l.“ še: 1. skrbno sestavljen imenik knjig, ki so učitelju v daljno izobraževanje in berilo potrebne; 2. najvažnije periodične uradne opravke šolskih vodstev in krajnih šolskih svétov z ozirom na vse slovenske pokrajine; 3. postavne počitnice med šolskim letom z ozirom na različnost v posameznih pokrajinah in šol. okrajih; 4. Statistični pregled „Zaveze slov. učit. društev“ in njenih članov itd. itd.

Vkljub zdatnemu pomnoženju šematizma in raznovrstnosti vsebine sploh in vkljub temu, da so tiskovni troški vsled novega tiskarskega tarifa precej poskočili, lahko dobi „Popotnikov koledar 1890. l.“ vsak, kdor se ali posredno pri naših p. n. poverjenikih v posameznih šolskih okrajih ali pa neposredno pri podpisnem upravištvu do 5. decembra t. l. na-nj naroči ter dotično svoto vplača, oziroma pošlje, po

1 gld. 15 kr. s poštnino vred lepo vezan komad.

Pozneje se bode cena povišala komadu na 1 gld. 25 kr. — Prepričani smo, da učitelji drugih narodov po tako nizki ceni ne dobó sličnega strokovnega koledarja. Zatorej se nadejamo prav mnogobrojnih naročil.

Upravištvu „Popotnik-a“
Maribor, Reiserstrasse 8.